

ISBN: 978-625-7587-27-3

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 499

Roman

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Aykut Ertuğrul

Yayıma Hazırlayan

Sevdağül Kasap

Düzeltili

Ayşe Nur Rana

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Temmuz 2021
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 49619

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Cihangir Mah. Güvercin Cad.

No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok

Kat: 2 34310 Haramidere -

Avcılar / İstanbul Sertifika No: 44452

Tel: 212.412 17 00

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.'ye aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Dirilen İskelet

Açıklamalı Orijinal Metin

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

HAZIRLAYAN
UĞUR ERDEN

KETEBE

Hüseyin Rahmi Gürpınar

1864'te İstanbul'da doğdu. Kısa bir süre, Adliye Nezareti Ceza Kalemi'nde memur, Ticaret Mahkemesi'nde azâ mülazımı olarak çalıştı. 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı, ardından *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde mütercim ve muharrir olarak çalıştı. II. Meşrutiyet döneminde *Boşboğaz* ve *Güllâbi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. 1925-1927 yılları arasında yayımlanan *Türk Kadın Yolu* dergisinin yazarları arasındaydı. Sonraki çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Zaman*, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerine neşretti. Ellinin üzerinde hikâye, roman ve oyun kitapları yayınladı. Ömrünün son otuz bir yılını geçirdiği Heybeliada'daki köşkünde, 1944 yılında öldü ve oradaki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi.

Eserleri – Roman: *Şık* (1889), *İffet* (1896), *Mutallâka* (1898), *Mürebbiye* (1899), *Bir Muadele-i Sevda* (1899), *Metres* (1899), *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* (1912), *Sevda Peşinde* (1912), *Gulyabani* (1912), *Cadı* (1912), *Hakka Sığındık* (1919), *Toraman* (1919), *Hayattan Sayfalar* (1919), *Son Arzu* (1922), *Tebesüm-i Elem* (1923), *Cehennemlik* (1924), *Efsuncu Baba* (1924), *Ben Deli miyim?* (1925), *Billur Kalp* (1926), *Tutuşmuş Gönüller* (1926), *Evlere Şenlik Kaynanam Nasıl Kudurdu?* (1927), *Muhabbet Tilsimi* (1928), *Mezarından Kalkan Şehit* (1929), *Kokotlar Mektebi* (1929), *Şeytan İşi* (1933), *Utanmaz Adam* (1934), *Eşkîya İninde* (1935), *Kesik Baş* (1942), *Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür* (1943), *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* (1945), *Dirilen İskelet* (1946), *Dünyanın Mihveri Kadın mı Para mı?* (1949), *Deli Filozof* (1964), *Acı Güllüş (Te-bessüm-i Elem)* (1967), *Can Pazarı* (1968), *İnsanlar Maymun muydu?* (1968), *Namuslu Kokotlar* (1973). **Hikâye:** *Kadınlar Vaizi* (1920), *Meyhanede Hanımlar* (1924), *Namusla Açlık Meselesi* (1933), *Katil Buse* (1933), *İki Hödüğün Seyahati* (1933), *Tünelden İlk Çıkış* (1934), *Gönül Ticareti* (1939), *Melek Sanmıştım Şeytanı* (1943), *Eti Senin Kemiği Benim* (1963).

Uğur Erden

1992 yılında İstanbul'da doğdu. Lise eğitimini Sakarya Cemil Meriç Sosyal Bilimler Lisesi'nde aldıktan sonra Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans ve Yeni Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Hâlen Bursa Uludağ Üniversitesi'nde Yeni Türk Edebiyatı alanında doktora eğitimine devam etmektedir. 2010 yılında Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödüllerinde, şiir dalında dikkate değer seçilen Uğur Erden'in *Varlık, Türk Edebiyatı* gibi dergilerde şiir ve yazıları yayımlandı. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Ölümler Yaşıyorlar mı?* adlı kitabını günümüz Türkçesine uyarladı. Mehmet Rauf'un *Karanfil* ve *Yasemin* adlı eserini ise Esin Hamamcı ile birlikte hazırladı. Akademi ve yayıncılık alanındaki çalışmalarına hâlen devam etmektedir.

Fısıltıların Kaynağı: *Dirilen İskelet*

Hüseyin Rahmi Gürpınar hikâye, tiyatro, hatıra gibi birçok edebî türün yanı sıra seksen yıllık hayatına kırk bir roman sığdırabilmiş bir yazardır. Kadın erkek ilişkileri, konak yaşantısı, gündelik hayat, batıl inançlar gibi birçok konuyu işlediği bu romanları arasında bu defa polisiye öğeler taşıyan fantastik bir eseriyle karşı karşıyayız: *Dirilen İskelet*. Oldukça dikkat çekici olduğunu düşündüğüm bu esere geçmeden, onu daha iyi anlayabilmemiz adına, önce kısaca yazarın hayatındaki bazı önemli noktalardan bahsetmenin yerinde olacağı kanaatindeyim.

Mehmet Sait Paşa ile Ayşe Sıdika Hanım'ın oğlu olan Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864 yılında doğar. Üç yaşında annesini kaybeden yazar hayatının büyük kısmını İstanbul'da geçirir. İyi bir eğitim alması adına her şey yapılmış olsa da Mekteb-i Mülkiye'nin ikinci sınıfındayken hastalığı sebebiyle okulu bırakmak zorunda kalır. Diğer yandan iyi derecede Fransızca bilmektedir. Çeşitli devlet dairelerinde çalışan, hatta iki dönem milletvekiliği yapmış olan Gürpınar, 1944 yılında Heybeliada'daki evinde vefat eder.

Henüz onlu yaşlarının başlarındayken eser vermeye başladığı bilinen yazar bu uğraşını hayatı boyunca devam ettirir.

Ceride-i Havadis, *Tercüman-ı Hakikat*, *İkdam* gibi dönemin birçok ünlü gazetesinde tefrikaları ve yazıları yayımlanır. Bunun yanı sıra Ahmet Rasim ile birlikte *Boşboğaz ile Güllabi* adlı kısa ömürlü bir mizah gazetesi de çıkarırlar. Bu kadar aktif bir yayın hayatı olmasına rağmen dönemin akımlarına da tartışmalarına da (zaman zaman yapamamış olsa da) çoğunlukla mesafeli yaklaşmış, kesin yargılara varmaktan, açıkça taraf tutmaktan kaçınmıştır.

Tüm bunlar bir araya geldiğinde, elimizdeki eser için de yol gösterici olacak olan ipuçları birleşir. Öncelikle yazar, konak hayatını iyi bilmektedir. Nitekim *Dirilen İskelet*'te de ana karakterimiz Tayfur'un, babası Hikmetullah Paşa'dan kalma konağı önemli bir rol oynar, tüm olayların düğümü orada kurulduğu gibi orada çözülecektir. Yazar her ne kadar hayatını konaklarda geçirmiş olsa da iyi bir gözlemcidir. Durum böyle olunca buna bir de mahalle kültürü eklenecektir elbette. Gerek mahallelinin Tayfur'un yaptıklarına karşı verdiği tepkiler (özellikle dedikodular, ayıplamalar, ötekileştirmeler ve hatta daha ilerisi) gerekse konak içindeki hizmetlilerin fısıltıları birbirine karışarak roman boyunca devam edecektir. Tüm bu fısıltılarsa Müezzinz Efendi'nin konuşmalarında vücut bulacaktır. Eseri ilgi çekici kılan asıl nokta bu fısıltıların kaynağıdır.

Mahallelinin batıl inançlarına ve tutuculuğuna karşılık Tayfur da, en büyük yoldaşı Doktor Ferhat da pozitif bilimi savunan, yeniliğe ve yeni düşüncelere açık insanlardır. Muhtemelen Gürpınar'ın Fransızca biliyor oluşu ve ilgili kitapları, yazıları okumuş olmasıyla paralellik sergileyen bu düşünceler Pozitivizmden Feminizme kadar uzanır. Mahalleli ile Tayfur'un tarafı arasında Pozitivizm konusunu işleyen yazar, daha sonra Tayfur'un âşık olacağı Banu ile de Feminizm tartışmasına giriş yapar. Hatta bir yerde şu ibareler geçecektir: "*Woman was born to be the companion of man, not his slave.*" Tayfur'un tercümesiyle: "*Kadın, erkeğe refika olmak için doğmuştur. Esir olmak için değil...*" Buradan başlayan konu kadın özgürlü-

ğünden evliliğe kadar uzar gider. Konağın beslemesi Nasıra ile Banu'nun karşılaştırılmasıyla da en açık anlamını kazanır. Elbette yazar, hayatında olduğu gibi burada da, açıkça bir yarıya varmaz, söyleyeceklerini okura örtülü bir şekilde iletir.

Bu konuların yanı sıra Batı'daki koleksiyonculuk merakı aktarılanlar arasındadır. Buna Banu ile Cevri'nin bir konuşmasında geçen sanatçıların ekonomik sıkıntıları, başka bir yerde tiyatrunun eğitici rolü gibi meseleler de eklenir. Tabii eserin çatısını oluşturacak, Nasıra'nın özelinde işlenen, dönemin önemli konularından biri olan İspritizmacılık meselesi de romanda önemli bir yer tutar. Çokça sükse yapmış olan meseleyi işleyen, ilk anda aklıma gelen, başka romanlarda yine Gürpınar'ın *Ölüler Yaşıyorlar mı?*'sı ve Peyami Safa'nın *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*'dur. Bu bağlamda rahatça, yazarın iki kitabı birbirini tamamlar diyebiliriz. *Ölüler Yaşıyorlar mı?*'da okuduğu eserleri, takip ettiği yazarları da sıralayacak olan Gürpınar burada öyle bir çabaya girmez ve doğrudan uygulamayı sergiler ama bir farkla: Bu defa İspritizmacılığa, falcılık da eşlik eder. Tüm bunlara bir de hayat ve ölüm sorgulaması Nasıra ile Doktor Ferhat arasındaki felsefi konuşmada rüya ve uyanıklık örneği üzerinden eklenir.

Ne diyordum, fısıltıların kaynağı... Yazar bunu ustalıklı sergiler. Zaten polisiye öğelerden kastım da budur. Feyzi ve Sadi'nin Doktor Ferhat'ı görmeleri üzerine başlayan konuşmaları merak unsurunu orada ortaya koyar, bu durum Nihat'ın da onlara eklenmesi ve uzun bir takibin başlamasıyla her an artarak devam eder. Art arda mezarlıklara girilir çıkılır. Orada duyulan en ufak bir çıtırtı, bir kuşun ötüşü veya görülen bir gölge bile kötüye yorulur. Karakterler çok uzun bir süre bilimsel düşünce ile batıl inançlar arasında bırakılır. Bu da okurun romanın son cümlesine kadar korkuyla merak, fantastikle polisiye arasında mekik dokumasına neden olur. Böylece ortaya oldukça keyifle okunacak bir roman çıkmış olur.

Romanın ana karakteri Tayfur ile Gürpınar arasında da birkaç benzerlik dikkat çeker. Karakter de yazar da Mekteb-i Mülkiye’de okumuştur. Her ikisinin de çeşitli konularda yazma deneyimi vardır. Yine ikisinin de babaları paşadır. Yazar annesini, karakterse babasını küçük yaşlarda kaybetmiştir. Buradan bir sonuç çıkarmak niyetinde değilim ama sizler için ilgi çekici olabileceğini düşünmeden de edemiyorum. Hem zaten edebiyat bu küçük ayrıntılarla güzel değil mi?

Evet, doğru, fısıltıların kaynağı... Ve her şeyin parça parça sunulması... Bunun bir nedeni romanın tefrika olarak, yani gazetede parça parça sunulmasıyla, diğer nedeni bir popüler edebiyat eseri olmasıdır. Dönemi için oldukça rahat okunan, merak uyandıran, büyük bir okur kitlesine ulaşan, okuru bir yandan eğiten, bilgilendiren bir eserdir. Özellikle bir popüler edebiyat eserinin eğitici rolünü, bazı okurlar için zaman zaman yorucu olabileceğini düşünsem de, başarıyla yerine getirir. Diğer yandan yazar zaman zaman yüzeysel psikolojik tahlillere girerek karakterleri iyi bir şekilde çizse de biz onları özellikle diyaloglarla ve olaylarla tanırız ve burada Banu ile Tayfur’un birlikteliklerine kadar sıkıntı yoktur. İşte tam o noktadan sonra, olaylar bir anda hızlanır ve sonuç hızlıca getirilir. Bunun bilinen bir nedeni yok ama ben bunu gazetenin tefrikanın sonlanmasını istemiş olması ihtimaline bağlıyorum. Kitabın belki tek sorunlu noktası diyebileceğim bu duruma takılan okurlara da ufak bir selam gönderiyorum: Yalnız değilsiniz.

Evet... Fısıltılar. Fısıltıları anlamlandırabilmemiz oldukça önemli, bunun aksine dil bugün için biraz zorlayıcı. İşte bu eser tam da bu sebeple hazırlandı. Eseri yayıma hazırlarken romanın 30 Nisan 1923-19 Ağustos 1923 tarihleri arasında, *İkdam* gazetesinde, toplamda 93 tefrika olarak yayımlanan hâlini esas aldım. Bununla birlikte yazarın ölümünden iki yıl sonra, 1946’da yayımlanan baskısıyla da bir kontrol gerçekleştirdim. Söz konusu kitaplaştırmada birkaç kelime eklenip

çıkarıldığına, bazı kelimelerin sadeleştirildiğine, bir de bir mezarlık sahnesinde paragrafların karıştırıldığına şahit oldum. Hem bu değişiklikler hem de yazarın ölümünden sonra hazırlanmış olması sebebiyle (ki bugün piyasadaki birçok *Dirilen İskelet*'e kaynaklık eder) onu bir kontrol metni olarak yanımdan ayırmasam da editörüm Sevdagül Kasap ile birlikte asıl kaynağı tefrika olarak belirledik. Tefrikayı aktarırken bugün hâlen kullanılan kelimeleri bugünkü imlâsıyla yazmaya özen gösterdim, bugüne kalmamış veya görece az bilinen kelimelerde ise dönemin imlâsına sadık kaldım. Arapça ve Farsça tamlamalarda da aynı yolu izledim. Yine Arapça ve Farsça ekleri, karışıklığa sebep olmaması için tire (-) işareti ile ayırdım. İhtiyaç duyulabileceğini düşündüğüm kelimelerin anlamlarını ve gerekli gördüğüm noktalardaki açıklamaları dipnotlarla verdim. Diyalogları okuma zorluğuna neden olmaması için, aslına sadık kalmaksızın tırnak işareti ile aktardım.

Tüm bunları yaparken her anlamda desteğini bir an olsun esirgemeyen Sevin Okyay'a, her zaman danışabileceğimi bildiğim ve yol göstericim olan hocam Prof. Dr. Seval Şahin'e ve elbette çabası, emeği ve bu zor dönemde tüm hoşgörüsüyle daima yanımda olan editörüm Sevdagül Kasap'a çok teşekkür ederim. Bu eserlere Covid-19 günlerinde dahi daima ulaşabilmemizi sağlayan Atatürk Kitaplığı'na, Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'ne ve Özyeğin Üniversitesi eResearch'e yüklendikleri bu büyük misyondan dolayı ayrıca teşekkür ederim.

Ne diyordum. Fısıltıların kaynağı... İşte o da karşınızda artık: *Dirilen İskelet*. Keyifli okumalar dilerim.

Uğur Erden